

לוחם תכנון עיר ואזור בע"מ

מרכז
המועצות
האזוריות
בישראל

תכנית פעולה לתכנון ולניהול שטחים פתוחים במועצות האזורית

פיילוט – תכנית אב לשטחים פתוחים בשטחי המועצה האזורית לב השרון, הכולל הכנה של מדריכים נושאים נוספים בנושאים אלו.

אלה יערכו על-ידי צוות תכנון בראשות המתכנן גידי לרמן ואדרי' הנוף מיכל בן-שושן – לרמן תכנון עיר ואזור, עורכי מסמך מדיניות שטחים פתוחים במועצה אזורית בני שמעון, בעלי ידע ונסיון עדכני בתכנון שטחים פתוחים והמרחב הכפרי, אשר ינהלו את שלבי התכנון ויהיו אחראים לעמידה ביעדי התכנית ותוצריה. כמו כן חברי הצוות יכללו מתכננים כלכלן ויועץ ארגוני.

האתגר המרכזי העומד לפתחה של תכנית זו הינו קביעת מסגרת תכנונית אשר תגן על ערכיו הגבוהים של האזור כמרחב פתוח, לצד פיתוח מבוקר ומאוזן אשר יסייע בהתפתחות יישובי האזור ועיגונם בסביבתם הערכית, תוך מיצוי נכון של סגולותיו לטובת תושביו ומבקרייו. קביעת מסגרת זו תעשה באמצעות גיבוש מדיניות וביטוייה באופן מרחבי, אשר יבטא הסדרה וסיווג של השימושים המותרים בשטחים הפתוחים, בהתאם לצרכים החקלאיים, התיירותיים והכלכליים של תושבי המועצה – לצד התייחסות לערכים הסביבתיים והנופיים הנגזרים מהשטח הפתוח, בהתאמה לכללי עיצוב נופי וסביבתי. יעדי התכנית תואמים בשלמות את האסטרטגיה לפיתוח בר קיימא של המרחב הכפרי כפי שגובשה במשרד החקלאות ופיתוח הכפר.

התכנית היא שלב הכרחי ליישום תכניות אב לקיימות במועצות והיא תכלול "ארגז כלים" מפורט ליישום זה. הובלת הנושא על-ידי המועצות האזוריות תחזק את מעמדן מול מוסדות התכנון והאחרונים יכירו בתפקידן החשוב של המועצות כמובילי התכנון במרחב הכפרי. כן תחוזק ההכרה בחיוניותן ותפקידן של המועצות על-ידי המגזר העירוני – המשתמש העיקרי במרחב הכפרי על שלל תפקודיו.

תכנון וניהול השטחים הפתוחים ברמה אזורית ובהובלת המועצות האזוריות הם אבן הפינה לפיתוחו ושמירתו של המרחב הכפרי.

שטחי המועצות האזוריות הם מארג של שטחים חקלאיים ושטחים טבעיים המהווים את המשאב הסביבתי המאפיין והעיקרי של המרחב הכפרי. המרחב הכפרי – נופי החקלאות, השטחים הטבעיים והמיוערים וקו המגע ביניהם, מהווים מרכיב חשוב בנופה ובדמותה של הארץ. ערכיהם של השטחים הטבעיים – נופיים, אקולוגיים, תרבותיים ותפקודיים, ידועים זה מכבר. גם השטחים המעובדים הנם בעלי ערכים רבים מעבר לייצור מזון – תרבותיים, סביבתיים, חזותיים, אקולוגיים, תיירותיים וכלכליים. כתוצאה מהכרה בערכים אלו, המרחב הכפרי משנה פניו, ולצד החקלאות המודרנית מתפתחות מגמות של טיילות ותיירות כפרית, בשטחים הטבעיים והחקלאיים, המבוססת על צביונו של מרחב זה כמוקד בילוי, עורך פתוח לכלל תושבי האזור והמדינה, ובכלל זה לערים המצטופפות.

בשנים האחרונות, לאור ההכרה בחשיבותם של השטחים הפתוחים כמשאב, ניכר צורך בגיבוש כלים חדשים ויצירתיים לשמירה עליהם, ומתפתחת מגמה לפיה שטחים אלו הנם מושא לתכניות ייעודיות, המבטאות את היותם תכלית וערך בפני עצמם.

קביעת יעודים ושימושים לסוגי השטחים הפתוחים, זיקת הגומלין שלהם עם כלל יעודי השטחים וקביעת ממשק משולב לחקלאות ולטבע הם הבסיס לניהול שטחים אלה. תנאים הכרחיים למימוש המטרה כוללים את חיזוק זיקתה שיתופה ומעורבותה של הקהילה הכפרית על כל מרכיביה.

ברוח גישה זו, יוזם מרכז המועצות האזוריות את הכנתם של מדריך לתכנון ולניהול שטחים פתוחים במועצות האזוריות, וכן הדגמה של המדריך באמצעות עריכת

היא משמשת בתפקידיה המסורתיים, אלא גם בכלים להערכת הנוף וערכי הסביבה, באופן שיסייע לאמוד את ערכי המורשת והתרבות בשטחים אלה ואת תרומתם לשירותי הפנאי והנופש בחיק הטבע, התיירות וכיוב'.

בשונה מהמנגנון המסורתי להקצאת ייעודי קרקע, לפיו כל תא שטח מיועד לשימוש קרקע אחד ראשי, הגובר על כל השימושים האחרים באופן חד-צדדי, תכנון רב תכליתי מקצה לכל תא שטח תפקוד ראשי ותפקודים משניים. תכנון וניהול סביבתי רב תכליתי של השטח, עוסק במערכת היחסים וקשרי הגומלין בין התפקודים הראשיים והמשניים, בזמן ובמרחב, ומכאן מחייב מערך הסכמות אזוריות רחב בין הגורמים והכוחות הפועלים בו, ומנגנון ניהול רציף לניהול שוטף ולפתרון קונפליקטים עתידיים. ראוי להדגיש כי בפועל נראים ניצנים של שימוש רב תכליתי בשטחים הפתוחים, דוגמת ההתפתחות של תופעת "התיירות החקלאית" על כל גווניה.

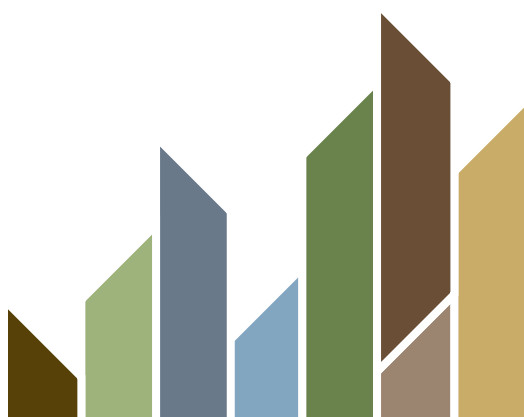
הגישה המוצעת תאפשר גיבוש מתווה חדש ושונה לתכנון, פיתוח וניהול השטחים הפתוחים, המתבסס על התפישה שפורטה לעיל, לפיה מרכיבי הנוף הטבעי והאנושי בשטחי המועצות האזוריות מהווים יחידת התייחסות אחת המחייבת את שני הצדדים. השטח הפתוח - המערכת הטבעית והחקלאית - זוכה להגנה תוך התחשבות מושכלת בצרכי האדם ותרבותו. האוכלוסיות במרחב התכנון מקבלות מענה לצרכיהן ובבד בבד מקבלות על עצמן מחויבות ונורמות התנהגות כלפי המרחב הפתוח. הנדרש ביניהם.

בבסיס גיבוש המדיניות לשטחים הפתוחים במועצות האזוריות עומדת התפישה לפיה תכנון שטחים פתוחים נובע מן השטח ומתבסס על איכויות וסגולותיו. גישה זו היא הבסיס ליצירת זהות מקומית ולהעמקת "רוח המקום". בנוסף, יש להביא בחשבון כי ישראל היא אחת הצפופות מבין המדינות המפותחות בעולם והשטחים הפתוחים בה הולכים ומתמעטים. במצב הנוכחי ובמיוחד לנוכח מגמות העתיד, ישנו הכרח לפתח אסטרטגיה תכנונית זהירה ורציונאלית לשימוש בשטחים ובמשאבים הטבעיים הקיימים, להשגת מגוון שירותים סביבתיים.

ניהול משאבי טבע בהתאם לעקרונות הקיימות (sustainability) מחייב הפעלת ממשק לטובת יצירת איזונים בין הצורך בשמירה על משאבי טבע, נוף, מורשת ומגוון מינים - לבין צרכי הכלכלה והחברה המודרנית. בהתאם לעקרון זה ובהתחשב במשאבי הקרקע המוגבלים, תפישת התכנון המוצעת לשטחים הפתוחים במועצות האזוריות, תתבסס על "ניהול סביבתי רב תכליתי" - גישה שעיקרה איזון בין קיום שירותי המערכת האקולוגית לבין יעדי השימוש והפיתוח העתידיים בשטחים הפתוחים.

השטחים הפתוחים על סוגיהם - שטחים חקלאיים, חורש טבעי ים תיכוני, יערות פארק, יערות נטע אדם, שטחי מרעה, נחלים וסביבותיהם, ועל ייעודיהם ושימושיהם השונים - חקלאות ומרעה, שמורות טבע ונוף פתוח - מספקים מגוון תועלות (benefits) כלכליות, סביבתיות וחברתיות, בהן: תוצרת חקלאית, שימור מגוון ביולוגי אופייני ומינים ייחודיים, מים לטבע ולאדם, שטחים לטיול, פנאי ונופש, נוף פתוח, רקע לאתרי ביקור ומורשת במרחב ועוד.

אחת הגישות העכשוויות בתחום הערכת משאבים ובניהול ותכנון משאבי טבע הינה ניהול לטובת מגוון תועלות (multiple benefits). תפישה זו מבוססת על ההכרה כי מערכות טבעיות עשירות ומגוונות בצורות חיים יכולות לשמש, כפי ששימשו גם בעבר, ליותר ממטרה אחת עבור החברה האנושית. לדוגמא, שטחים פתוחים רבים המשמשים כשטחי חקלאות הנם בעלי חשיבות רבה לא רק כאמצעי ייצור מזון, אלא גם מן הבחינה הנופית-חזותית - מהווים חלק משמעותי מן הריאות הירוקות של מדינת ישראל ומשמשים לנופש, לטיולים וכסביבה טבעית לחיות בר. תרומתם של שטחים אלו באה לידי ביטוי במידה רבה באיכות הנוף החזותי עבור העוברים, נוסעים או הולכים דרכם. בהתאם לתפישת התכנון המוצעת, על החקלאות להיבחן לא רק לגבי המידה בה

מטרות התכנית

ארבעת מרכיבי התכנית המפורטים להלן יפעלו במשולב:

(א) **הקמת "הגורן"** – פורום קבוע של הנהלת מרכז המועצות האזוריות, ראשי מועצות אזוריות, משרדי ממשלה ובמידת הצורך אנשי מקצוע אשר ינחה וילווה את עריכת תכנית הפעולה הכוללת.

(ב) **כתיבת מדריך לתכנון ולניהול שטחים פתוחים במועצות האזוריות** – מדריך לתכנון וניהול שטחים פתוחים עבור כלל המועצות האזוריות, אשר יהווה כלי מרכזי בידי המועצות, לקבלת אחריות על השטחים הפתוחים שבתחומן.

(ג) **הכנת תכנית הפעולה במועצה אזורית לב השרון ("הפיילוט")** – תשמש למטרותיה של המועצה האזורית לב השרון ותהווה זירה להדגמת עקרונות המדריך וכר התנסות לגיבוש כלים מנהליים משפטיים וכלכליים עבור כל המועצות האזוריות.

(ד) **גיבוש תכנית מיתוג, שיווק והטמעת תוצרי התכנית הכוללת לכלל המועצות האזוריות.**

1. **קידום שמירת השטחים הפתוחים, חקלאיים כטבעיים, במרחב הכפרי בישראל** – הפרויקט מרחיב מעגלי שותפים ברמה אזורית וארצית, מחזק סוכני שינוי מבין ראשי המועצות האזוריות וישמש כבסיס תומך למועצות האזוריות בכל הארץ – בתפקידן כמובילות תכנון וניהול שטחים פתוחים במרחב שבסמכותן.

2. **חיזוק עקרונות הקיימות בתכנון וניהול אזורי של השטחים הפתוחים במרחב הכפרי ומימוש הערך הסביבתי המשולב של חקלאות וטבע** – יצירה של זירה מקצועית משותפת לחקלאים פעילים, אקולוגים ואגרונומים, ואנשי מקצוע מתחומים שונים, כאשר לחקלאים משקל מרבי בשימור הטבע בשטחיהם.

3. **תמיכה וחיזוק יכולתה של המועצה האזורית לביסוס כוחה ומעמדה בתכנון וניהול השטחים הפתוחים שבתחומה** – חיזוק מחויבותם של ראש המועצה והנהלתה לניהול התהליך והובלתו, תוך התאמה ארגונית של המועצה לביצוע התכנית המגדירה את התפקידים ואת השילוב הנדרש ביניהם.

עקרונות מנחים לתכנית יהיו:

- **שיתופיות והרחבת מעגלים בקהילה המקומית ובין בעלי עניין באזור וברמה הארצית.**
- **כוללנות בין כל המרכיבים והתחומים המעצבים ומשפיעים על מרחב התכנון.**
- **היתכנות יישומית.**
- **השתתפות ותרומה מרצון (וולונטריות) של כל השותפים.**
- **שיתוף פעולה בין מועצות שכנות ורשויות מקומיות/ ערים שכנות.**
- **התאמה של התכנית והכלים המוצעים בה למאפייני ו"רוח המקום" הייחודית של מגוון המועצות השונות ברחבי הארץ.**

תאור התכנית

תכנית הפעולה היא המשך חיוני לתכניות אב לקיימות במועצות האזוריות ונועדה לשמש ארגז כלים ליישום הנושא המרכזי – תכנון וניהול השטחים הפתוחים בתחום המועצות.

יוקם ויפעל פורום קבוע "הגורן", אשר בו ישתתפו:

- מרכז מועצות אזוריות | יו"ר המרכז ומנהל תחום קיימות וסביבה.
- ראשי מועצות אזוריות אשר כבר יזמו וצברו ניסיון בתכנון וניהול שטחים פתוחים, כגון שער הנגב, יואב, בני שמעון, עמק חפר, לב השרון, מנשה, מגידו, עמק המעיינות, גולן ועוד.
- נציגי ממשלה | משרד החקלאות, המשרד להגנת הסביבה, משרד הפנים, משרד התיירות, משרד הכלכלה, רשות מקרקעי ישראל.
- נציגי ארגונים | רשות הטבע והגנים הלאומיים, קרן קיימת לישראל, החברה להגנת הטבע.
- לפי הצורך | מתכננים, אנשי מטה מקצועיים ממשרדי הממשלה, מומחים מן התחומים הרלוונטיים הנדרשים לפרויקט – ארגון, כלכלה, אקולוגיה, אגרונומיה וכד', מנהל תכניות אב לקיימות במועצות אזוריות.

סדר יומה של הגורן יכלול :

1. לימוד והעשרה של הפורום באמצעות החלפת ידע וניסיון על-ידי מומחים.
2. השתתפות בגיבוש המדריך לתכנון וניהול שטחים פתוחים במועצות האזוריות.
3. ליווי והנחיית תכנית אב לשטחים פתוחים במועצה האזורית לב השרון.
4. דיון, הסקת מסקנות, והתווית פעולות בסוגיות שיועלו על-ידי הפורום.
5. הסברה ושיווק של תוצרי התהליך – הן כלפי פנים- ליישום במועצות אזוריות, והן כלפי חוץ – לדרגים מקצועיים ולמקבלי החלטות במשרדי הממשלה ורשויות – מינהל התכנון, רמ"י, רטג"ל, קק"ל וכד'.

הפורום יהיה פעיל מראשית התהליך, יקבע את סדר יומו ודרך מעורבותו בתהליך התכנית הכוללת ופעילותו תימשך גם לאחר השגת כל תוצריו הראשוניים של התהליך.

הפורום יתכנס למפגשים יומיים ולסדנאות דו- יומיות בתקופת הפרויקט, בהתאמה לאבני הדרך של הפיילוט ולצורך מתן משובים והנחייה לשאר מרכיבי התכנית.

יו"ר הגורן תהיה דר' מטי הרכבי – יו"ר ועדת סביבה במרכז המועצות האזוריות וראש המועצה האזורית יואב. פעולות הגורן יבוצעו ויתואמו על-ידי אוריאל בן חיים מנהל תחום חקלאות, קיימות וסביבה במרכז המועצות האזוריות.

ב. הכנת מדריך לתכנון ולניהול שטחים פתוחים במועצות האזוריות

פרויקטים נוספים. הכנת המדריך תעשה בהשתתפות כל המשתתפים בתכנית הכוללת.

מדריך זה יהיה מרכיב מרכזי ביישום תכניות במועצות האזוריות ותיקבע שיטה לעדכון המתמשך.

המדריך יכלול המלצות להתאמת הכלים המוצעים לפי אופי ורוח המקום של המועצות האזוריות השונות.

המדריך יאסוף את כל הניסיון המצטבר ואת תוצרי התכנון של הפיילוט. יתעד וינתח תהליכי גיבוש מדיניות, תכניות אב ותכניות סטטוטוריות מייצגות בנושאי שטחים פתוחים. יסקור יעבד ויצגי ידע וניסיון בין-לאומיים בניהול שטחים פתוחים. המדריך יתכלל את הנ"ל ויציע שיטה, אבני דרך וארגז כלים ליישום התכנית במועצות האזוריות. ייעשה מיפוי חוסרים בתכנית ובתוצריה, יוצעו כיווני פעולה נדרשים ורצויים ויומלץ על פיתוח

ג. תכנית פעולה לתכנון וניהול שטחים פתוחים במועצה אזורית לב השרון

החברה להגנת הטבע. נציג רשות הניקוז ונציגים נוספים של ארגונים כלכלים-חקלאיים, בהתאם לצורך.

שיתוף ציבור

שלבי התכנית, החל בשלבים הראשונים של גיבוש המדיניות וכלה בגיבוש ייעודי הקרקע הסופיים, ליוו בהליך שיתוף ציבור אשר יערך בשקיפות מלאה - במטרה לקדם את מעורבות הציבור ולעודדו לנטילת אחריות על עיצוב הסביבה בה הוא חי. כמו כן, על מנת להטמיע את גישת הניהול הרב תכליתי בתכנון וניהול השטח הפתוח, מתחייבת מערכת של הסכמות אזוריות בין הגורמים השונים, אשר ניתן להיערך אליה רק באמצעות הידברות רציפה, לכל אורך התכנית. שיתוף הציבור יעשה באמצעות פגישות עם נציגי היישובים, הצגת הסוגיות המרכזיות בפני תושבי האזור וקבלת משוב לשלבי הביניים של התכנית. כמו כן, בנושאי הליבה שיוגדרו במהלך התכנית תבחן האפשרות לקיים צוותי חשיבה שיורכבו מבעלי תפקידים, נציגי הגופים בעלי העניין, נציגי היישובים ואנשי מקצוע בתחומים הרלבנטיים.

המועצה האזורית תתחייב לביצוע התכנית והיא זו שתנהל אותו. מנהל קבוע לשטחים פתוחים ייקבע על-ידי ראש המועצה.

בנוסף לצוות התכנון, תשולב בהכנת התכנית פעילות אקולוגים, אגרונומים, אנשי חינוך וחקלאים הפעילים כיום במרחב לב השרון.

לתכנית תוקם ועדת היגוי אזורית אשר תנוהל ע"י מנהל שטחים פתוחים במועצה. היא תנחה ותלווה את צוות התכנון ותמליץ להנהלת המועצה על הפעולות הנדרשות ועל תיאומים והתאמות במועצה כעולה וכמתבקש בכל מהלכי התכנון. הועדה תביא את התכנית לאישור המועצה.

הועדה תכלול מנהלים רלוונטיים מן המועצה, מנהל הפרויקט במועצה, מנהל פרויקט ארצי מטעם מרכז המועצות האזוריות, נציג רשות הטבע והגנים, נציג משרד החקלאות מן המחוז, נציג לשכת תכנון מחוזית של משרד הפנים, נציג משרד הגנת הסביבה, נציג קק"ל, נציג

אבני הדרך של תכנון הפיילוט ותוצריו יכללו:

יער וייעור; שטח נחל וסביבותיו; שמורות טבע וגנים לאומיים; שטחי מרעה; אתרים ארכיאולוגיים; אזורי שימור טבע ונוף; אתרי מורשת; שטחים לתיירות נופש וספורט; דרכים ושבילים.

הגדרת מספר תחומי ומרחבי הליבה העומדים בבסיס המדיניות התכנונית, דוגמת: תפקודים תיירותיים של המרחב הפתוח, טיול וספורט, חקלאות בת קיימא ומרעה, ממשק שטחים חקלאיים ושטחים טבעיים, משאבי טבע ומים, יזמות פיתוח רצויות ואפשרויות בשטחים פתוחים וכיוב'.

גיבוש תמונת העתיד הרצויה לאזור, תוך בחינת חלופות מרחביות שונות ובשיתוף בעלי העניין והגורמים המעורבים, והתווית קווי מדיניות התואמים את מטרות הפיתוח של המועצה ותושביה, אשר יבואו לידי ביטוי באמצעות עקרונות מדיניות מנחים לארגון המרחב הפתוח ושילובו בכל רקמות החיים, באופן שיסדיר את יחסי הגומלין בין כל הגורמים במרחב ויבטא מערך הסכמות אזוריות רחב ככל שניתן.

1. **שלב א': לימוד וניתוח מצב קיים** | תפרוסת ומלאי השטחים הפתוחים וערכיהם, שימושי הקרקע, ענפי החקלאות וההתנהלות החקלאית - מצב קיים ותחזיות, ניתוח פיסוי ונופי של השטחים הפתוחים ושל הממשק בינם לבין היישובים הכפריים, ידע אקולוגי קיים, מצב סטטוטורי וזיהוי מגמות הפיתוח.

תוצר שלב א' | סקירת תמונת המצב הקיימת של השטחים הפתוחים במועצה.

2. **שלב ב': גיבוש מדיניות לתכנון וניהול שטחים פתוחים במועצה**

קביעת מתודולוגיה וקריטריונים לקביעת ערכיות שטחים פתוחים, לאיתור אזורי חיץ ופרוזדורים אקולוגיים בשטחים החקלאיים. **איתורם של שטחי חקלאות אלה וקביעת ממשקים בכל אחד מהם וממשקי גומלין ביניהם לבין אזורי הטבע הם הם ליבת תכנית הפעולה.**

פיתוח פרוגרמה עקרונית לשטחים פתוחים - שטחים חקלאיים פתוחים ושטחים חקלאים מקורים; שטחי

עקרונות המדיניות יעסקו בנושאים שונים, לדוגמא:

- שימור ופיתוח נופי ושמירה על שטחים פתוחים רציפים כמסדרונות אקולוגיים ועל קווי מבט פתוחים, בתי גידול ייחודיים ומרכיבים נופיים בעלי חשיבות.
  - פיתוח חקלאות בת קיימא, אשר תיתן מענה לצורך בהרחבת הפיתוח החקלאי מחד לצד כלים לשימור ערכי הטבע והנוף מאידך.
  - הכוונת הפיתוח בהתאם לערכיות השטח הפתוח
  - פיתוח מיזמים תיירותיים בשטחים הפתוחים
- תוצר שלב ב' | מדיניות לתכנון השטחים הפתוחים במועצה האזורית לב השרון.

3. שלב ג': עריכת תכנית האב לשטחים פתוחים

עריכת תכנית מרחבית אשר תבטא את המדיניות שגובשה בשלב ב'. תכנית זו תתבסס על הנסיון הקיים בארץ ובעולם בגיבוש תכניות וכלי ניהול לשטחים הפתוחים.

תכנית זו תכלול:

תשריט מרחבי, בו יסומנו יעודי קרקע, מוקדי עניין וביקור, מוקדי פיתוח, צירים נופיים, דרכי תירות וטיילות ועוד.

מסמך עקרונות והנחיות תכנון אשר ילווה את התשריט ויתווה את כיווני הפיתוח הרצויים ואת המגבלות ביחס לכל אחד מהשטחים, המוקדים והצירים, וכן נספחים נוספים בהתאם לצורך.

פרק יישומי – הכולל תיקי פרויקטים לפיתוח ועידוד, תוך התייחסות לתשומות הנדרשות למימושם ולסדר העדיפויות הרצוי שלהם.

התכנית תגובש כך שתהווה בסיס לתכנית סטטוטורית עתידית לשטחים הפתוחים, וכן תוכל להגזר ממנה תכנית לפיתוח תיירותי בשטחים הפתוחים.

תוצרי שלב ג' | תשריט מרחבי, הנחיות נלוות ופרק יישומי, הכולל התייחסות לפרויקטי פיתוח עתידיים.

בנוסף, התכנית תכלול חמישה מסמכים אשר יהיו חלק בלתי נפרד מן התכנית:

- **מדריך כלכלי** | תיעוד נתוני תשומות ותפוקות חקלאיות בכל ענף גידול ובחלקות המושפעות מן התכניות, מודל לניתוח שינויים וכלים לקבלת החלטות, לניהול חקלאי ואקולוגי ביחד ולחוד וכן מודל ראשוני לחישוב עלות תשומות חקלאיות המתבקשות לצרכי שימור אקולוגי. יש בתוצר זה כדי לקדם התמריצים לעידוד חקלאות רב-תפקודית.

- **מדריך להתאמה ארגונית** של המועצה האזורית, לצורך ניהול מיטבי של השטחים הפתוחים בתחומה | ההמלצות יעשו על בסיס הניסיון הנצבר במהלך תכנית הפיילוט ומלימוד וניתוח דפוסים ארגוניים ותהליכים רלוונטיים במועצות אזוריות אשר התנסו, ולו חלקית, בתכנית וביישומה (שער הנגב, בני שמעון, עמק חפר, מגידו, גולן).

- **מדריך לממשק ושיטות גידול בשטחי החקלאות ובענפי הגידול המשמשים כאזורי חיץ ופרוזדורים אקולוגיים.**

- **מדריך לשיקום אקולוגי של אזורים נבחרים בשטחי המועצה** | על-ידי אדר' נוף אליאב שלם.

- **מדריך לניטור משולב של מינים נבחרים כאינדיקטורים לתפקוד אקולוגי** | רשות הטבע והגנים

המדריכים יוכנו תוך התנסות ובחינה מעשית בשטחים נבחרים ומוגדרים, בהם יתקיים שיתוף פעולה בין החקלאים המשתתפים בתכנית לבין מומחים מתחומי האקולוגיה, הגנת הצומח/פיקוח מזיקים, שימור קרקע ומדריכי ענפים. ההתנסות תישען על ידע ותמיכה של תכניות קיימות לצמצום השימוש בחומרי הדברה ותכניות לשימור קרקע, כולן ביוזמה ובניהול של משרד החקלאות.

- שלב מקדים : הכנת תכנית עבודה מפורטת, כולל שלבי עבודה ולוחות זמנים, ואישורה בוועדת ההיגוי ופורום הגורן
  - שלב א': לימוד וניתוח מצב קיים | ריכוז מידע והקמת בסיס נתונים
  - שלב ב': סיווג ומיון הכלים לניהול ותכנון שטחים פתוחים
  - שלב ג': מיפוי חוסרים, המלצות ליישום וכיווני פעולה
  - שלב ד': הכנת טיוטת מדריך לתכנון וניהול השטחים הפתוחים ושיווק תכנית הפעולה למועצות האזוריות
  - שלב ה': מדריך לתכנון וניהול השטחים הפתוחים
- דו"ח מס' 1: תמונת המצב הקיימת של השטחים הפתוחים במועצות האזוריות, הצגת מטרות ויעדים וכן מידע על כיווני פעולה אפשריים
- דו"ח מס' 2: הצגת הכלים המתאימים לפי סיווג מוסכם ושיוכם לפרקים המרכיבים את המדריך
- דו"ח מס' 3: הצגת החוסרים וההמלצות ליישום ולכיווני פעולה
- טיוטת מדריך, כנס להצגת המדריך וכן תכנית לשיווק במועצות האזוריות
- מדריך לתכנון וניהול השטחים הפתוחים

ד. מיתוג, מיצוב והמלצות לצוותים העוסקים בשיווק תכנית פעולה לתכנון וניהול שטחים פתוחים למועצות אזוריות

הינה לבסס שפה אחידה, רגשית וברורה שתלווה את כל תהליכי ההטמעה, הדיאלוג הציבורי ורתימת מקבלי החלטות - לטובת ביסוס מקומם החשוב של השטחים בפתוחים במועצות האזוריות וכעזר למימוש תכנית הפעולה באופן עוצמתי ומיטבי.

במסגרת התכנית הכוללת תפותח תכנית שיווק שתכלול מיתוג ומיצוב של הנושא וסט כלים שימש את כל הגורמים הרלוונטיים. התכנית תהיה מתוזמנת ומותאמת לשלבי התכנית ותסתנכרן עם תכני המדריך לתכנון וניהול השטחים הפתוחים במועצות האזוריות. מטרת התכנית

